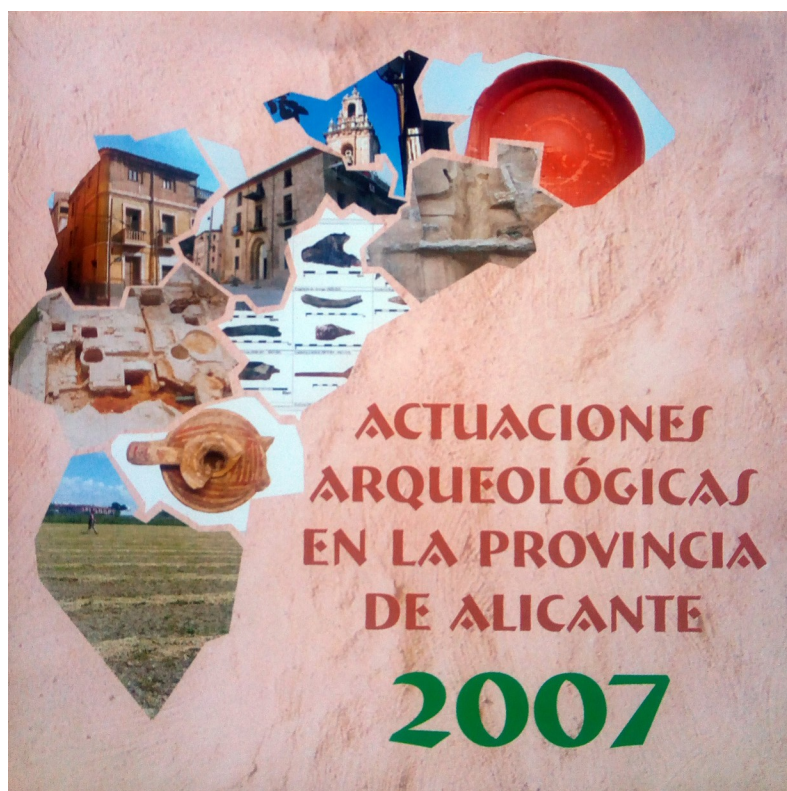

Castell de Benifallim

Ana García Barrachina i Fernando E. Tendero Fernández

Publicación digital

Actuaciones arqueológicas en la provincia de Alicante. 2007

Editores

Fernando E. Tendero Fernández y Sara Pernas García
Sección de Arqueología del Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados
en Filosofía y Letras y en Ciencias de Alicante

Año de la edición: 2008

Depósito legal: A-1070-2008

ISBN: 978-84-691-6719-9

Nom de la intervenció:	Castell de Benifallim
Municipi:	Benifallim
Comarca:	L'Alcoià
Directors:	Ana García Barrachina i Fernando E. Tendero Fernández
Equip tècnic:	Julio J. Ramón Sánchez i Esther Tomás Fernández
Autors del article:	Ana García Barrachina i Fernando E. Tendero Fernández
Promotors:	Ana García Barrachina i Fernando E. Tendero Fernández
Autorització:	2007/1306-A
Data de l'actuació:	22/12/2007 – 23/12/2007
Coordenades localització:	X 726761 – Y 4282696
Períodes culturals:	Baixmedieval i modern
Material dipositat:	No s'ha recuperat material arqueològic
Tipus d'intervenció:	Calc de grafits

MOTIVACIÓ DE LA ACTIVITAT PATRIMONIAL

La motivació per realitzar els calcs és la de registrar i estudiar els grafits, ja que pateixen un avançat estat de degradació degut al despreniment de l'enlluït per estar a l'aire lliure.

DESCRIPCIÓ DEL CASTELL

El castell de Benifallim està situat a una altura de 843 m s. n. m., al sud-est del poble i dalt d'una rastellera rocosa que li dóna una bona visibilitat de tot l'entorn a més de proporcionar-li una posició estratègica de cara a la seua defensa. Està format per dos cossos independents, un és la torre de planta rectangular i l'altre la muralla que delimita un pati rectangular. La torre està enlluïda a l'interior mentre que la muralla no. És en aquest enlluït, bastant deteriorat, on s'aprecien restes de grafits del que poden ser vaixells, calvaris i comptes. Per tant, l'àrea que es pretén calcar està situada a l'interior de la torre.

El castell, com hem dit, consta d'una torre i d'un pati. La construcció és de tapial de maçoneria, mentre que l'ingrés a la torre es realitza a través d'un arc fet amb carreus.

La part que especialment ens interessa a causa de la situació dels grafits és la torre, que té planta lleugerament rectangular amb quatre troneres conservades i una base atalussada i assentada damunt de la roca. Conserva l'inici de la volta que feia la funció de sostre de la planta baixa i de pis per a una primera planta, hui en dia desapareguda. En una de les parets, la NE, s'observa l'empremta de l'escala que conduiria al primer pis. A la façana principal de la torre, encarada cap al nord, trobem un arc que tindria la funció d'entrada, junt a ell s'observa una canonada vertical feta de ceràmica que segurament conduiria les aigües de pluja cap a un aljub no visible actualment. L'interior de la torre està enlluït per una capa molt deteriorada i perduda en molts punts, aquest enlluït va decorat amb un motiu repetitiu en forma de ziga-zaga que fou realitzat quan la massa estava encara tova. Aquest motiu suposem que és contemporani a la construcció de la torre i sobre ell s'han marcat ja els grafits que pretenem estudiar.

Pel que fa a la seua història i a la seua datació poc és el que coneixem, segons el Llibre del Repartiment (reg. 6 de l'Arxiu de la Corona d'Aragó), el rei Jaume I donà l'any 1258 dotze jovades (espai de terra que pot llaurar una parella de bous en un dia) de terra dins del seu terme a Ximén López de Foces i a Blasc Pérez d'Azlor, al qual a més concedí la torre *que dicitur de Avinfierro*, de difícil localització, situada al terme de Penàguila. El 19 de febrer de 1263 Ximén López permutà aquestes propietats amb Ximén Pérez d'Orís per altres situades a Aragó. El 28 d'abril del 1258 el rei Jaume I donà a Ade de Paterna l'alqueria de Benihalim, situada al terme de Penàguila.

Per citar algunes referències històriques al castell tenim, per exemple, a Figueras Pacheco que, en la *Geografia General del Reino de Valencia* dirigida per Carreras y Candi, en la part dedicada a la província d'Alacant parla del castell com a possible obra d'època islàmica (Figueras, 1914).

L'any 1985, J. M. Segura Martí i J. Torró Abad al catàleg titulat *Torres i castells de l'Alcoià-Comtat* consideren que la fàbrica és pròpia d'època cristiana. Per a Pavón Maldonado l'obra es dataria en la primera meitat del segle XII essent, per tant, d'època islàmica. No queda, per tant, clara la seua cronologia però, en general, els investigadors que fins al moment han estudiat el tema es decanten per l'època cristiana per a la seua construcció.

DESENVOLUPAMENT DEL CALC

El primer pas consistí en localitzar als murs de la torre els grafitos antics, seguidament es procedí a la seua neteja amb un raspall suau que eliminara la polseta i la brutícia que tenien acumulada damunt. Una vegada nets, realitzàrem les fotografies individuals de cada grafit amb i sense escala gràfica, seguidament posàrem al damunt part d'un plàstic per poder calcar el grafit. El dibuix es feu amb retolador indeleble de punta fina. Per acabar el treball férem un plànol general del recinte i de la ubicació de cada grafit en ell.

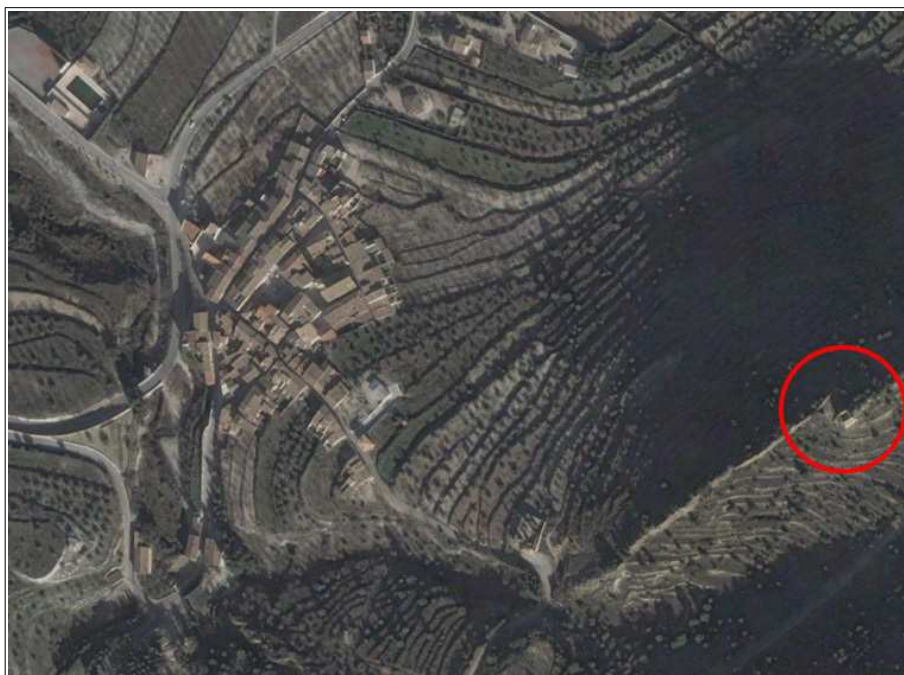
La temàtica representada són, bàsicament, creus, comptes, un possible recinte fortificat i alguns elements inidentificables.

BIBLIOGRAFIA

FIGUERAS PACHECO, F. (1914): *Provincia de Alicante*, a F. Carreras y Candi (dir.): *Geografía General del Reino de Valencia*, Establecimiento Editorial de Alberto Martín, Barcelona.

PAVÓN MALDONADO, B. (2002): "Estereotomía árabe alicantina. Benifallim (Alicante)", *Castells*, 8, pp. 35-38.

SEGURA MARTÍ, J. M.^a i TORRÓ ABAD, J. (1985): *Torres i Castells de l'Alcoià-Comtat*, Caja de Ahorros de Alicante y Murcia, Alcoy.

Situació del castell i la població de Benifallim

Vista de la torre

Grafit en forma de calvari

Procés de calc